

ROLI I MEDIAS NË PROMOVIMIN E AGROTURIZMIT SI BIZNES QË PO NXIT ZHVILLIMIN E EKONOMISË RURALE NË SHQIPËRI- (RASTI I REVISTËS MONITOR)

Prof. Dr. SABRI LAÇI

Fakulteti i Historisë dhe Filologjisë

Universiteti i Tiranës

sabri.laci@unitir.edu.al

Dr. ESMERALDA LAÇI

Fakulteti i Shkencave Humane

Universiteti "I. Qemali"

ABSTRACT

The media plays an important role in informing the public, promoting and encouraging new businesses in the tourism sector. The Monitor magazine has the merit of informing, through its representative and critical publications, its readers and potential investors on the development of agrotourism in Albania. Agritourism aims to link agricultural, craft and cultural potential to tourism, thus establishing the necessary infrastructure to create a network of farms and inns that will welcome tourists and offer them agricultural, craft and also a traditional gastronomy which allows them to know the habits and customs and the local traditions. If we respect and protect our natural and cultural heritage, agrotourism can become a driving force for the sustainable development of our rural areas and our lands, but currently it does not manage to stimulate local development. Our study is based on the current situation of agrotourism which imposes analyzes and initiatives aimed at the development of this kind of tourism in full which adapt perfectly well to our rich and varied local resources.

Keywords: agritourism, territory and terroir, farm, local product, acriculture-breeding, crafts, cultural heritage, sustainable development.

Në leksikun e gjeografisë rurale janë futur koncepte të reja si “multifunksionaliteti i bujqësisë”, “punët dhe të ardhurat që lidhen ose jo me bujqësinë”, “territori si urë lidhëse mes analizës dhe veprimit”. Këto dhe konceptet më të hershme përbëjnë piketat e këtij punimi, i cili synon ta prezantojnë agroturizmin si alternativë për zhvillimin rural dhe gjallërimin e jetës social-kulturore në fshat. Agroturizmi u ofron vizitorëve mundësinë për të kuptuar dhe marrë pjesë në punët bujqësore tradicionale (kultivimi i bimëve, mbarështimi i kafshëve dhe shpendëve); praktikat artizanale; konsumimin e ushqimeve të përgatitura nga prodhimet e shtëpisë apo të fermave përreth; për t’u argëtuar në fermë dhe për të njohur kulturën lokale etj.

Agroturizmi ndikon në diversifikimi i veprimtarive ekonomike në hapësirën rurale, për t’u dhënë fermerëve mundësinë e përfitimeve më të mëdha e më të shumëllojshme (punësim, të ardhura, kontakte, informacion dhe aktivitete social-kulturore), si dhe për motivimin për të qëndruar në vendlindje dhe për t’u marrë me veprimtari bujqësore.

Që objektivat e agroturizmit të përmbushen, fermerët ta vlerësojnë më mirë tokën, produktet dhe shërbimet që ofrojnë, traditat dhe trashëgiminë, lipset që ai të planifikohet dhe kontrollohet, me qëllim që të japë rezultate të qëndrueshme, pa dëmtuar natyrën, historinë dhe kulturën e hapësirës ku do të zhvillohet.

Bashkësitë rurale që ende nuk e kanë përcaktuar rrugën zhvillimit, kërkohet t’i referohen modelit që lidh resurset bujqësore dhe artizanale me turizmin, si dhe të ndërtojnë apo përshtatin infrastrukturën për agroturizëm, me synimin që në territorin e RSH-së të krijohet një rrjet fermash e bujtinash, i destinuar për pritjen e vizitorëve e turistëve.

Ekzistojnë mundësitë që agroturizmi të shndërrohet në motorin e zhvillimi lokal të qëndrueshëm, pa cenuar rolin strategjik të resurseve tradicionale dhe identitetin e territoreve bujqësore¹.

Krahas resurseve natyrore dhe kulturore, agroturizmi lipset të garantojë zhvillimin e qëndrueshëm të burimeve njerëzore që përfshihen në veprimtaritë ekonomike lokale.

Paketat turistike, që u mundësojnë vizitorëve qëndrimin në ferma, për t’u çlodhur e kënaqur me produktet e fshatit, si dhe t’u përfshirë në jetën ekonomike dhe social-kulturore rurale në RSH, janë ende të pakta.

¹ Guaelerzi, 2003.

1. Qasje teorike dhe konceptuale

1.1 Koncepti mbi agroturizmin

Ekzistojnë disa përkufizime mbi konceptin “agroturizëm”. Studjuesit (Barbieri & Mshenga, 2008; Blacka et al., 2001; Che et al., 2005) e kanë përcaktuar agroturizmin si një grup shërbimesh (akomodimi, ushqimi dhe aktivitete rekreative), të ofruara për tërheqjen e vizitorëve në fermë. Maedold (2002) e argumenton agroturizmin si një sipërmarrje alternative që lidh prodhimin bujqësor me udhëtimin në fermë. Më i pranuari është përkufizimi i Gil et al. (2013), që e përcaktojnë agroturizmin si “realizimi i veprimtarive bujqësore në fermë ose në mjedise të tjera bujqësore për qëllime argëtimi ose edukimi” (fq. 45).

Tew dhe Barbieri (2012) kanë identifikuar tri kategori aktivitetesth për sipërmarrjet agroturistike:

- a. Prodhimi bujqësor. Drithërat (gruri, misri, thekra ...); të lashta (foragjeret ...); kulturat industriale (duhani, panxhari ...); blegtoria (gjedhët, derrat, kuajt, delet, dhitë, shpendët dhe kafshët e vogla; kafshët jo tradicionale (drerët, bizonët dhe kafshët e tjera ekzotike): peshkimi; produktet prej druri; produktet e tjera bujqësore (vezë, mjaltë, qumësht etj.).
- b. Akomodimi dhe shërbimi ushqimor: bed and breakfast, kabina fjetjeje, park rekreativ për automjete, dhoma degustimi, katering, hotele, restorante, hapësira për barbeques ose piknik, ushqime take-away.
- c. Shërbimet rekreative: shëtitjet në fermë, vjelja dhe korra e prodhimeve, vëzhgimi i shpendëve dhe kafshëve të egra, muzetë bujqësorë, gjuetia, peshkimi, festat, festivalet, shfaqjet, ngjarjet, hiking ose biking, udhëtimet edukative, drejtimi i makinerive bujqësore, shëtitje në kalë etj.

Në artikullin “Sistemet Ushqimore dhe Zhvillimi i Komunitetit” (Gazeta e Bujqësisë, 2018), identifikohen katër kategori aktivitetesth agroturistike:

- mikpritja (qëndrimi ose fjetja në objektet akomoduese të fermës për një ose disa net);
- shitje të drejtpërdrejta te konsumatori, edukimi bujqësor (vizita të nxënësve në fermë);

- rekreacioni (gjuetia, peshkimi, kalërimi ...);
- argëtimi (dreka, darka festive).²

Shumica e agroturistëve e kalojnë kohën duke vizituar stendat e fermave, duke zgjedhur fruta e perime ose duke ushqyer kafshët; të tjerët dukeshëtur në labirintete misrit, vreshtave dhe pemëtoreve, duke admiruar peizazhin apo duke ndihmuar në punët bujqësore.³

1.2 Përmbajtja dhe rëndësia e agroturizmit

Rritja e konkurrencës në tregun global, ndërjegjësimi ndaj mjedisit, orientimi drejt sektorëve të shërbimeve dhe fokusi i politikës publike për transformimin e territoreve rurale në peizazhe atraktive, ka nxitur krijimin e një modeli të ri të zhvillimit rural. Ndërkohë, rritja e kostove monetare si rrjedhojë e shtimit të përdorimit të inputeve dhe teknologjisë jashtë sektorit bujqësor, rritja e kostove lidhur me kujdesin ndaj mjedisit, mirëqenies së kafshëve dhe sigurisë së ushqimit, kanë shtruar nevojën për tejkalimin e modelit mëparshëm të zhvillimit të bujqësisë, të njohur si produktivizëm.

Krahas funksionit primar të bujqësisë (prodhimi i ushqimit dhe fibrave), që mbetet mbizotërues, vlerat e tjera rurale si: peizazhi, mjedisi, siguria ushqimore, përpunimi, turizmi, aftësitë dhe njohuritë tradicionale dhe burimet kulturore, kanë krijuar një model të ri në zhvillimin bujqësor.

Në kuptimin si biznes, agroturizmi u shfaq Europë në 1982, kur Komisioni Ekonomik i OKB-së për Europën mbajti një simpozium të përbashkët me FAO-n⁴ për trajtimin e efekteve të turizmit në bujqësi dhe mundësinë e integritit të këtyre dy sektorëve, me shpresën se territoret rurale do të mund të përfitonin zhvillim kompleks dhe të qëndrueshëm.

Gjatë dekadës së fundit, agroturizmi është bërë shumë i preferuar në Amerikën Veriore dhe Jugore, në Azi, Afrikë dhe Oqeani, ndërkohë që në Itali ka më shumë se 12,1 milionë agroturistë në vit, të cilët vizitojnë rreth 25 mijë ferma agroturizmi.

² Chase, Lisa C. et al.(2018). "Agritourism: Toward a Conceptual Framework for Industry Analysis". Journal of Agriculture, Food Systems, and Community Development. 8 (1): 13–19.

³ Biuso, Emily. "Down on the farm with your Sleeves Rolled Up"

⁴ Organizata për Bujqësi dhe Ushqim e OKB-së.

Studimet argumentojnë se agroturizmi është një strategji për zhvillimin rural, e cila konsiston në diversifikimin e veprimtarive bujqësore, rritjen e punësimit (sidomos për përfshirjen e të rinjve dhe grave), mbrojtjen e peizazhit, frenimin e shpopullimin dhe të braktisjes së kulturave tradicionale, ofrimin e teknikave prodhuese më të qëndrueshme dhe me ndikime pozitive në biodiversitet dhe burimet natyrore. Agroturizmi shihet si promotor për zhvillimin lokal, sidomos për territoret e marginalizuara dhe fermat e vogla, përmes diversifikimit të aktiviteteve fitimprurëse dhe shtimit të pasurisë.

Kjo strategji zhvillimi, e njohur që nga fillimi i shek. XX, është konsideruar një metodë e plotësimit të të ardhurave bujqësore, përmes shfrytëzimit të burimeve në fermë dhe të shërbimeve shtesë, si: akomodimi dhe aktivitetet rekreative.

1.3 Qëllimi, synimet, fokusi i studimit

Studimi ka për qëllim evidentimin e rolit të medias në vlerësimin dhe promovimin e agroturizmit në ekonominë dhe jetën social-kulturore të fshatit shqiptar, në lidhje të ngushtë me veprimtaritë lokale bujqësore-artizanale dhe në përputhje me objektivat e zhvillimit rural të integruar e të qëndrueshëm.

Ai synon vlerësimin e specifikave vendore, nëpërmjet njohjes së vlerës së peizazhit bujqësor dhe cilësisë së prodhimeve bujqësore, që i japin territorit rural rol të privilegjuar, sa i përket funksioneve që bart, ku mjedisi rural dhe trashëgimia kulturore ndërthuren me prodhimtarinë bujqësore, duke krijuar identitetet lokale, që i nevojiten agroturizmit.

Fokusi është në subjektet që janë identifikuar nga media si pionieredhe modele të agroturizmit në Shqipëri. Ato kanë arritur të kenë një ndikim modest në zhvillim ekonomik lokal, në krahasim me territoret ku ende nuk ka investime të atij lloji.

1.4 Metodologjia dhe metodat e studimit

Metodologjia: analizë e zhvillimit lokal, bazuar në identifikimin, vlerësimin, valorizimin dhe përdorimin e resurseve bujqësore dhe kulturore endogjene, që formojnë identitetin e territorit. Në këtë lloj zhvillimi, territori trajtohet si arenë e ndërveprimit dhe bashkëpunimit të shumë veprimtarive, si hapësirë rregulluese dhe e kompromiseve

sociale, si një tërësi elementesh natyrore dhe antropogjene të ndërlidhura në sistemet sociale, ose vendtakimi mes forcave të tregut dhe formave të rregullimit ekonomik e social.

Metodat bazë kërkimore të përdorura në realizimin e këtij punimi janë:

- grumbullimi i informacionit teorik nga literatura vendëse dhe konsultimi i modeleve të ngjashme që ofron literatura e huaj;
- grumbullimi i informacioneve nëpërmjet punës në terren dhe bisedave me pjestarë të pushtetit vendore dhe komunitetit;
- analiza e detajuar e ofertës turistike të territoreve të zgjedhura për agroturizëm;
- analiza shkak-pasojë, me qëllim nxjerrjen në pah të faktorëve që ndikojnë në zhvillimin e agroturizmit dhe të ndikimit të tij në hapësirën, komunitetin dhe ekonominë rurale;
- evidentimin e mundësive që territoret rurale kanë për zhvillimin e agroturizmit;
- konsultimi i materialit hartografik dhe i fotografive ajrore për paraqitjen sa më të saktë të zhvillimeve hapësinore;
- konkretizimi i materialit teorik me fotografi, grafikë etj.
- evidentimi, përmes intervistave, i nevojës për përpilimin e një strategjie për zhvillimin e agroturizmit, në bazë të mundësive që ofron hapësira rurale e Shqipërisë;
- nxjerrja në pah e disa elementeve dhe hapësirave të veçanta, me qëllim propozimin e një itinerari agroturistik nëpër vendin tonë;
- paraqitja sintetike e përfundimeve dhe sugjerimeve

2. Potencialet e Shqipërisë për agroturizëm

Shqipëria ka potenciale natyrore, ekonomike, sociale dhe kulturore për zhvillimin e agroturizmit, të tilla si:

- relievi plot kontraste dhe peizazhet natyrore dhe bujqësore piktoreske;
- klima mesdhetare, e butë dhe e shëndetshme gjatë 12 muajve të vitit;

- pasuritë ujore të bollshme: dete, laguna, lumenj, liqene, ujëra nëntokësore të pastra e të pijshme, minerale, termale e termominerale;
- flora e egër, e pasur dhe e larmishme (shumë specie endemike dhe subendemike): pyje, shkurre, kullota; bimë mjekësore, aromatike, mjaltëse; boronica, manaferra, luleshtrydhe, kërpudha etj.;
- fauna e egër, tokësore dhe ujore: nga kafshët, shpendët, peshqit, zvarranikët, bletët, kërmijtë e midhjet, deri tek insektet dhe mikrogjallesat;
- kultura bujqësore të shumëllojshme: drithëra, foragjere, perime, zarzavate, bostane, fasule, patate, bimë industriale, pemët frutore, arrorë, vreshta, agrume, ullishta, bimë dekorative;
- praktika bujqësore tradicionale: mbjellje, përkujdesje, korrije/vjelje, seleksionimi dhe ruajtja e farës, kultivarët autoktonë;
- praktika e lashta, si shtegtimi i bagëtive, racat autoktone, mbarështimi i pyjeve dhe kullotave, peshkimi, gjuetia, bletaria;
- gatimet, zahiretë, pajisjet, orenditë dhe enët, teknikat dhe teknologjitë tradicionale të përgatitjes, konservimit dhe ruajtjes së ushqimeve për njerëzit dhe kafshët;
- tregjet, panairët dhe praktikët e shkëmbimit, shit-blerjes dhe qiradhënies në fshat;
- mënyrat dhe rregullat e mikpritjes e të shërbimit, ceremonitë festive lidhur me praktikët dhe prodhimet bujqësore / blegtorale;
- trashëgimia kulturore rurale/bujqësore, traditat, zakonet dhe doket, veshjet, veglat dhe instrumentet e bujqve, blegtorëve dhe artizanëve, legendat dhe proverbat, dollia, kanunet, besimet dhe besëtytnitë, jeta ekonomike social-kulturore dhe sportive në fshat;
- pozita gjeografike në udhëkryq të flukseve turistike ndërkombëtare, afër vendeve të industrializuara dhe urbanizuara të Evropës Perëndimore, SHBA-së etj.

3. Disa nga gjetjet e kërkimeve të deritanishme mbi agroturizmin në Shqipëri

Në publikimet e deritanishme mbi agroturizmin në Shqipëri, të konsultuara gjatë punës për realizimin e këtij punimi, del se:

- Mediat sociale publikojnë vazhdimisht persona me ndikim, që pozojnë në vreshtat ose tregjet e fermerëve. Shumë udhëtarë dëshirojnë të përsërisin përvoja të tilla dhe të marrin ndjesi të vërteta nga vendet që vizitojnë.
- Trendi global i slow food “nga ferma drejtpërdrejt në tavolinë”, si dhe lëvizjet për ushqime organike, tregti të drejtë, produkte të rritura ngadalë, prodhime të sezonit etj., kanë rritur ndërgjegjësimin e brezit të ri për ushqimet që konsumojnë.
- Përmes agroturizmit synohet mbajtja në punë e fermave që sigurojnë produktet lokale që u shërbejnë turistëve, si dhe përmirësimi i kushteve të jetesës së popullsisë rurale.
- Sipas MBZHR-së (2022), në RSH janë 22 “Subjekte të certifikuara për veprimtarinë e agroturizmit” dhe 17 “... me certifikatë provizore për veprimtarinë e agroturizmit”.

Nr	Subjekti	Emri tregtar	Telefoni	E-maili	Adresa	Dh
1.	Alfred Fiska P.F.	Bujtina Rroshnik	0682091617	alpetëinery@gmail.com	Rroshnik-Berat	8
2.	Albina Çuko P.F.	Bujtina Tomadhe	0692105543	albinacuko1@gmail.com	Shën Gjergj-Tiranë	6
3.	Qafshatamë sh.p.k.	Qafshatamë	0696060000	info@shkrelireort.al	Qafshatamë-Krujë	25
4.	Kol Marku P.F.	Bujtina Dini	0684652952	ari_al_85@hotmail.com	Katund i Vjetër-Mirditë	6
5.	Qemal Alushi P.F.	ENOL	0682036634	alushiolsi87@gmail.com	Prezë-Tiranë	6
6.	Shqipe Huqi P.F.	Agri Tourism HUQI	0684099909	agritourism.huqi@gmail.com	Radë-Durrës	6
7.	Libonike Nurellari P.F.	Kantina Nurellari	0695262940	fatosnurellari@yahoo.com	Peshtan-Poliçan	6
8.	Agro Gjepali sh.p.k.	Agro Gjepali	0684370437	fundimgjepali@gmail.com	Gjepalaj-Shijak	6
9.	Altin Prenga P.F.	Mrizi i Zanave	0696555252	altinprenga@hotmail.it	Fishtë Lezhë	9
10.	Kodra e Kuajve sh.p.k.	Kodra e Kuajve	0696090081	kodra_kuajve@yahoo.com	Kodra e Dedejve-Durrës	18
11.	Gramozi BR sh.p.k.	Gramozi BR	0682297081	gramozibr@gmail.com	Poshnje-Berat	7
12.	Our Oën Expeditions sh.p.k	OurOënExpeditions	0676096010	nancytare@ouroënexpedition.com	Nivicë-Tepelenë	6
13.	Jeton Hida P.F.	Farma Sotira	0693054121	farmasotira@gmail.com	Ersekë-Korçë	7
14.	Vasillaq Xhufka P.F.	Bujtina&Taverna Xhufka	0692394269	piroxxhufka8@gmail.com	Boboshticë-Korçë	17
15.	Luljeta Xhebro P.F.	Bujtina Xhebro	0694643704		Kurvelesh-Gjirokastrë	6
16.	Dashurie Zerja P.F.	Agroturizëm Zerja	0699377337	agro_zerja@yahoo.com	Melan-Dibër	8

SI TA BËJMË TRASHËGIMINË TONË KULTURORE TË FLASË? – KREATIVITET
DHE NDËRMJETËSIM NË NJOHJEN E TRASHËGIMISË KULTURORE”

17.	Fran Kaçorri P.F.	Kantina Arbri	0694433773	info@kantina-arberi.com	Rrëshen-Lezhë	6
18.	Nari-Lundra sh.p.k.	Nari-Lundra	0692036722	info@narilunder.al	Lundër-Tiranë	11
19.	Gonxha sh.p.k.	Nano Bio Food	0682022252	nano_resort@yahoo.com	Daias-Tiranë	13
20.	Pellumb Bilo P.F	Sofra Kolonjare	0693623108	edlirbilo@gmail.com	Mollas-Ersekë	6
21.	SO - EL sh.p.k.	Kompleksi Agrotur. "Panorama"	0692385164	soelshpk@hotmail.com	Mengel-Elbasan	6

Pasqyra 1. Regjistri i subjekteve të certifikuar për agroturizëm, korrik 2022

- Në RSH, agroturizmi është biznes familjar, që menaxhohet kryesisht nga persona të rinj (rreth 35 vjeç). Fermat agroturistike zotërojnë mesatarisht 7,3 ha tokë.
- Në kuadër të Programit “100 fshatrat” fermerët dhe shoqatat e tyre, OJF-të dhe aktorët e tjerë që synojnë të investojnë në agroturizëm, mbështeten me grantefinanciare nga AZHBR-ja, UNDP-ja, Ceed Albania etj.
- Qeveria, në kuadër të politikave fiskale, ka reduktuar TVSH-në nga 20% në 6% dhe tatim-fitimin në 5%. Këto masa ndihmojnë në formalizimin e sektorit të bujqësisë, ku vetëm 12% e fermave kanë NIPT.
- Në terma jo ekonomikë, agroturizmi konsiderohet si veprimtari që plotëson dëshirat e vizitorëve për autenticitet dhe jetë të shëndetshme. Ai mbron dhe rivlerëson peizazhet rurale piktoreske, që janë tërheqëse dhe frymëzuese për turistët.
- Agroturizmi është mundësi për përfitime shoqërore dhe kulturore, si edukimi më i mirë publik lidhur me mjedisin, sigurinë ushqimore, shëndetin, bujqësinë, si degë me rëndësi për ekonominë dhe cilësinë e jetës në Shqipëri.
- Agroturizmi afron banorët e qyteteve me bujqësinë dhe jetën rurale, duke krijuar mundësi për njohje kohezion social, emancipim të popullsisë rurale, urbanizim të fshatrave, bashkëpunim ekonomik e kulturor midis bashkësive rurale dhe urbane.

4. Kontributi i Revistës Monitor në prezantimin dhe promovimin e agroturizmit

4.1 Publikimi dhe shpjegimi i akteve ligjore dhe nënligjore

Monitor ka publikuar, analizuar dhe komentuar VKM-në Nr. 22, datë 12.01.2018 “Për miratimin e kriterëve e të procedurave për certifikimin e veprimtarisë së agroturizmit dhe ndërtimin e strukturave / objekteve në funksion të tij”.

Sipas tij, për t’u certifikuar si “agroturizëm”, subjekt duhet të plotësojë këto kriterë:

- Toka: 1 ha në terren të hapur, 0,5 hektar serra ose 0,5 ha në zona të mbrojtura.
- Shërbimet: ushqim, akomodim, shërbime rekreative (të paktën një prej tyre).
- Kapacitetet e akomodimit: 6 - 30 dhoma.
- Arkitektura e ndërtesave: sipas VKM-së Nr. 711, datë 12.10.2016 dhe Nr. 730, datë 12.12.2018 për “Kushtet, kriteret dhe procedurat për klasifikimin e strukturave akomoduese”.
- Restorantet: 6 - 60 tavolina për shërbimin e ushqimit.
- Origjina e produkteve: të paktën 30% e ushqimeve dhe pijeve që ofrohen duhet të jenë prodhime të fermës, pjesa tjetër nga fermat përreth.

Agroturizmi mund të ofrohet edhe nga subjekte blegtorale, të peshkimit apo të përpunimit, me kusht që:

- Ferma blegtorale të mbarështojë të paktën 10 krerë gjedh ose 100 krerë dele/dhi apo 200 krerë shpendë. Te fermat blegtorale përfshihen edhe stanet.
- Ferma e peshkimit/akuakulturës, që krahas ushqimit (peshk, fruta deti, midhje, që rritet në gjendje të lirë apo të kultivuar në rezervate), që shërbehet sipas standardeve ligjore, ka edhe kapacitete akomodimi dhe shërbime rekreacioni.
- Njësia e përpunimit të produkteve bujqësore, blegtorale, të peshkimit e akuakulturës, që plotëson kriteret ligjore për agroturizëm.
- Sipas ligjit për turizmin, strukturat e akomodimit duhet të respektojnë kriteret urbanistike të ndërtimit, si dhe atotë përcaktuara në planet vendore.

- Ushqimi dhe pijetofrohen në mjedise që plotësojnë normat në fuqi për ushqimin dhe kushtet higjienike-sanitare. Restorantet duhet të ketë 6 - 60 tavolina.
- Subjektet agroturistike ofrojnë/mundësojnë për vizitorët vepri-mtari çlodhëse/argëtuese.
- Vlefshmëria e certifikatave është 5 vjet.

4.2 Përgjithësime mbi ecurinë e subjekteve agroturistike

Revista Monitor ka prezantuar disa prej subjekteve agroturistike që operojnë në Shqipëri, duke nxjerrë në pah veçoritë, ecurinë, problematikat me të cilat janë përballuar dhe planet që ato kanë për të ardhmen. Analiza e shkrimeve të derisotme mbi agroturizmin në Shqipëri na mundësoi të arrijmë në përgjithësime si vijon:

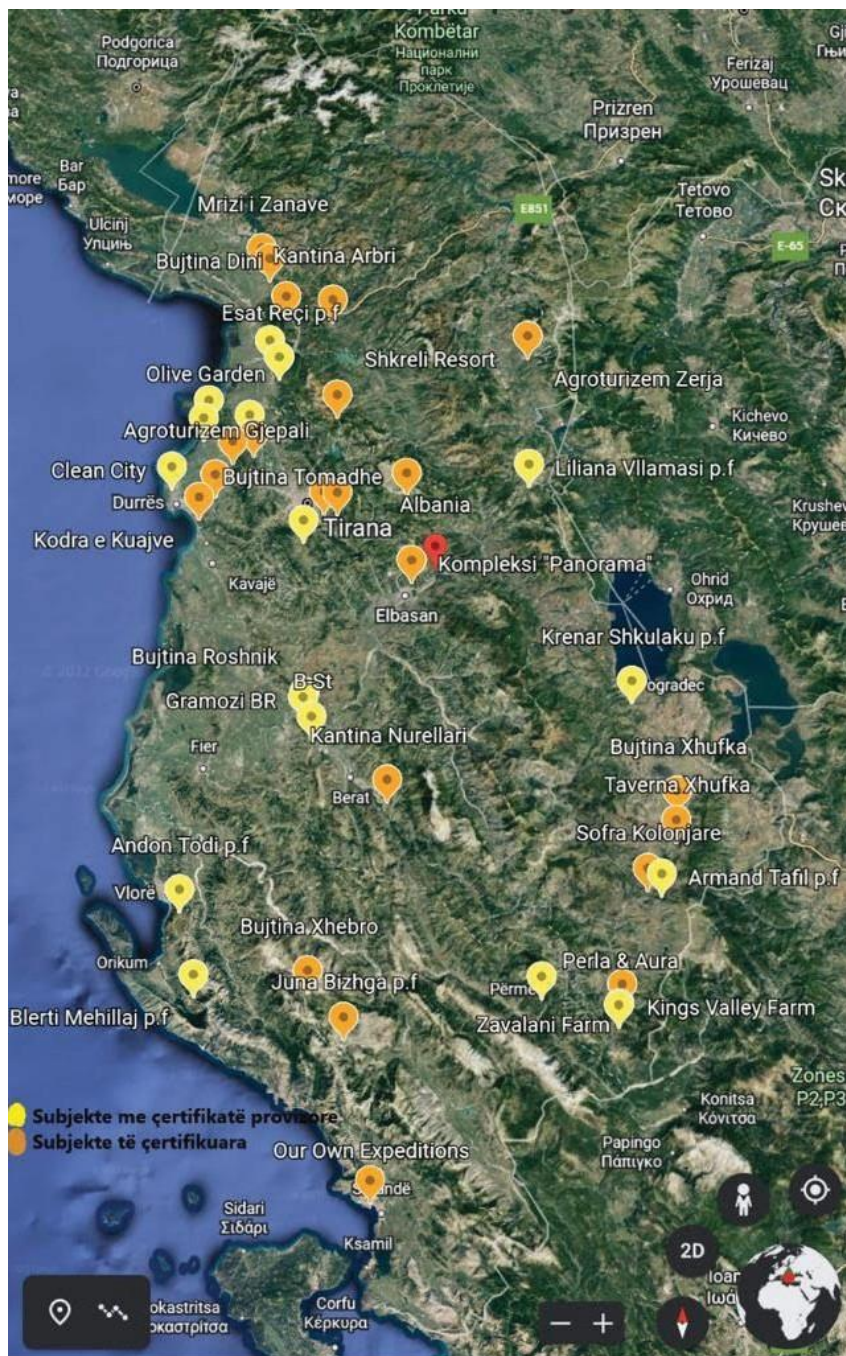
- Themeluesit e subjekteve agroturistike të suksesshëm janë kthyer nga emigracioni, ku kanë fituar përvojë, kulturë pune dhe para për t'i investuar për zhvillimin e biznesit.
- Subjektet kanë ndjekur të njëjtin rend për shndërrimin në agroturizëm: krijimi i fermës për sigurimin e prodhimeve vendore, ndërtimi i restorantit dhe i strukturës akomoduese, ndërtimi i kantinës për prodhimin, ruajtjen, degustimin dhe tregtimin e verës, krijimi i kushteve për vizita njohëse, çlodhje dhe argëtim.
- Strukturat akomoduese janë kryesisht ndërtesa të stilit mesdhetar, kombinime të elementeve tradicionale dhe moderne, ku ndërthuren bujtina për fjetje dhe restoranti. Kulla e Arnume e “Mrizit të Zanave”, e realizuar nga arkitektë të rinj shqiptarë, ka bërë xhiron e botës në rrjetet sociale (v. 2019).
- Disa nga subjektet kanë marrë mbështetje nga AZHBR-ja, USAID-i, CeedAlbania etj., ndërsa qeverisja lokale ka ndihmuar përmes lehtësirave për miratimin e dokumentacionit, sistemimin e rrugëve etj.
- Subjektet agroturistike janë shndërruar në gjenerator punësimi për komunitetet, drejtpërdrejt dhe tërthorazi: duke angazhuar punëtorë vendës dhe duke nxitur fermerët e trevës të prodhojnë më shumë.
- Stafin e rekrutojnë dhe trajnojnë vetë, duke tentuar ruajtjen e identitetit të trevës në komunikim dhe veshje, si dhe duke synuar

shërbim korret e cilësor. Subjektet kanë filluar të ndjejnë vështirësi për gjetjen e fuqisë punëtore me kontrata afatgjatë.

- Megjithëse numri i subjekteve rritet vazhdimisht, nuk ka shenja të mbingopjes së tregut agroturistik, pasi edhe numri i personave që zgjedhin të praktikojnë agroturizmin po rritet pandërprerë.
- Mbizotërojnë vizitorët familjarë, me ndërthurje të gjeneratave. Frekuentuesit kryesor të agroturizmit vijnë nga qyteteve të mëdha të Shqipërisë, vendet fqinje, Europa Perëndimore dhe Lindore, Kina, Izraeli etj. 7-8% e vizitorëve janë të huaj.
- Kompani mediatike të huaja (franceze, britanike, italiane, belge etj.), kanë realizuar dokumentare për kulinarinë tradicionale dhe stilin e jetesës në krahinat e RSH-së.
- Rezervimi përmes Booking-ut është bërë rregull në të gjitha subjektet agroturistike.
- Përmirësimi i rrugëve e ka lehtësuar mbërritjen tek subjektet agroturistike.
- Subjektet agroturistike janë prodhuese, promovuese dhe tregtuese të produkteve “Made in Albania”. Në restorantet e tyre nuk shërbehen ushqime dhe pije industriale. Vera shihet si një lokomotivë e fuqishme për agroturizmin.
- Vizitorët e huaj largohen me përshtypje të mira dhe e përcjellin pozitivisht përvojën e tyre në Shqipëri, përmes rrjeteve sociale, publikimeve në gazeta dhe revista, intervistave dhe reportazheve televizive.
- Turistët e huaj e shijojnë shumë ushqimin, pasi produktet në Shqipëri vijnë të jenë natyrale dhe më cilësore, krahasuar me ato të vendeve prej nga vijnë.
- Shumica e ushqimeve kanë si bazë drithërat dhe mishin, por shërbehet edhe peshk, djathë, byrek, petanik, lakror të pjekur në saç, kulaç apo bukë misri të gatuar sipas mënyrës tradicionale.
- Ka një tendencë të shtimit të gatimeve me produkte bimore, pasi dietat ushqimore të sotme po orientohen gjithnjë e më shumë drejt pjatave për vegetarianë.
- Përveç se të gatuar, prodhimet lokale u ofrohen vizitorëve të

eksponuar në stenda: verë dhe raki, ullinj dhe vaj ulliri, fruta, çaj, zahire, mjaltë, reçel, gliko etj.

- “Vizita në fermë” po shndërrohet në produkt turistik, përmes ofrimit të paketave që përfshijnë shëtitjet në natyrë (në këmbë, me kuaj, biçikletë), eksplorimin e fshatrave, piknik, kamping, peshkim, gjueti, kanotazh, vëzhgimin e zogjve, soditjen e peizazhit.
- Agroturizmi ka transformuar konceptin e qytetarëve për fundjavën. Ka një përqendrim të klientelës agroturistike në Shqipërinë e Mesme dhe në rrethinat e qyteteve të mëdha të vendit.
- Shqipëria ka bankën e farave dhe fidanëve autoktone më të pasurën në rajon, me rreth 4500 kultivarë. Agroturizmi dhe pasioni për bujqësinë organike po rrit interesin për përdorimin e farave dhe racave autoktone, me origjinë qindra vjeçare.
- Falë zgjerimit dhe konsolidimit të prodhimeve të fermës dhe reduktimit të fitimit, ofertat janë ruajtur të pandryshuara, megjithë rritjen e ndjeshme të çmimit të karburantit, energjisë, ushqimeve etj.

Harta 1. Subjektet e licencuara dhe ato me certifikatë provizore për agroturizëm
Burimi: Sfondi nga GoogleEarth, plotësuar me elementet e nevojshëm nga D. Lloçi

Përfundime dhe rekomandime

Agroturizmi po zhvillohet në RSH si nismë e personave me vizion dhe përvojë në biznes, të mbështetur nga AZHBR-ja, UNDP-ja, Ceed Albania dhe qeveria shqiptare, në kuadër të programeve të zhvillimit rural, si “100 fshatrat”.

Me resurset që zotëron hapësira bujqësore e vendit, agroturizmi mund të shndërrohet në promotor punësimi dhe të ardhurash alternative për banorët e fshatrave, duke ndikuar në rivitalizimin e jetës rurale, pas eksodit dhe rrënimit ekonomik gjatë periudhës së tranzicionit.

Ky lloj turizmi ka perspektivë, pasi u ofron vizitorëve realitete unike jetese, mentaliteti dhe sjelljesh; produkteve artizanale dhe gatimesh; veprimtarish pritëse, akomoduese, çlodhëse, argëtuese dhe komerciale; aktiviteteve tradicionale të lidhura me bujqësinë, blegtorinë, pylltarinë, peshkimin, gjuetinë.

Rikthimi në të shkuarën e afërt dhe të largët sjell për vizitorët ndjesi të paprovuara gjetkë. Duke qenë se gjithë kjo zhvillohet në mjedise me gjelbërim, ujëra dhe ajër të pastër, efekti i këtij turizmi në shëndetin e vizitorëve është evident dhe motiv i fortë për ta frekuentuar.

Agroturizmi po zë vendin e merituar në Planet Strategjike të Zhvillimit Ekonomik e Social të RSH-së të viteve të fundit. Që ai të zhvillohet sipas standardeve të BE-së, lipset që institucionet vendore dhe shtetëroretë angazhohen për:

- evidentimine ofertës agroturistike natyrore, historike, ekonomike dhe kulturore në mjediset bujqësore, blegtorale dhe pyjore të vendit;
- vlerësimin dhe valorizimine pasurive agroturistike në hapësirën rurale;
- nxitjen e investitorëve për hapjen e veprimtarive agroturistike në territorin e RSH-së;
- ndërgjegjësimine fermerëve mbi rëndësinë ekonomike dhe sociale të agroturizmit;
- promovimin e agroturizmit të qëndrueshëm, që respekton burimet natyrore dhe kulturore;
- informimin dhe mbështetjen subjekteve agroturistike;

- formimin, specializimin dhe motivimine punonjësve, që të mos emigrojnë;
- përmirësimine infrastrukturës rrugore, të furnizimit me ujë dhe energji elektrike;
- mbajtjen pastër të mjedisit, administrimine mbetjeve, përpunimine ujërave të përdorura;
- kurimine vazhdueshëm të peizazhit, për t'i dhënë atij vlera estetike-turistike;
- forcimin e rendit dhe të sigurisë për jetën;
- rritjen e kujdesit për ruajtjen e specieve dhe racave autoktone;
- përshtatjen e banesave rurale për turistët;
- miratimin e një ligji në përputhje me realitetin e RSH-së dhe nxitës për agroturizmin;
- hartimine politikave dhe strategjive lokale dhe kombëtare të zhvillimit të agroturizmit.

Itinerare rajonale dhe shtetërore të agroturizmit, do të ishin interesante për vizitorët vendës dhe të huaj, pasi do t'u mundësonin atyre diversitet përjetimesh në kohë të shkurtër.

Përvojat e vendeve të zhvilluara, sidomos të atyre mesdhetare, që i kanë identifikuar, vlerësuar dhe shfrytëzuar resurset turistike natyrore, bujqësore dhe kulturore, duke e shndërruar agroturizmin në burim punësimi dhe të ardhurash në fshat, garanton suksesin e këtij aktiviteti.

Për të pasur sukses dhe qëndrueshmëri, si dhe për të qenë konkurruese në tregun kombëtar dhe rajonal, është e nevojshme që subjektet agroturistike në Shqipëri të krijojnë profilin dhe identitetin e tyre.

BIBLIOGRAFIA

Referime artikujsh

BIUSO E. "Down on the farm with your Sleeves Rolled Up", The New York Times: New York, NY, USA, 2007

CERAMAC (2003), *Crises et mutations des agricultures de montagne*, Actes de Colloque International, Clermont-Ferrand (12-13.12.2002), Francë.

- CHASE, LISA C. et al. (2018-04-02), *Agritourism: Toward a Conceptual Framework for Industry Analysis*, në “Journal of Agriculture, Food Systems, and Community Development”, 8 (1): f. 13–19. ISSN 2152-0801.
- LAÇI S. (2015), *Prespa e Vogël: peizazhi dhe trashëgimia si premisa për zhvillimin e turizmit*, në Konferencën Shkencore të Departamentit të Arkeologjisë dhe TK-së, FHF, Tiranë.
- LAÇI S & KOLA E. (2009), *La valorisation du patrimoine rural en fonction du développement du tourisme en Albanie*, në European Spatial Planning & Landscape, No. 88, CE Publishing, Bruksel.
- PAPATHIMIU S & LAÇI S. (2008), *Turizmi dhe mjedisi në zonën Divjakë-Karavasta – marrëdhënie kontradiktore apo plotësuese*, në “Kërkime gjeografike”, nr. 14, Prishtinë.
- AUTORE të ndryshëm, publikime ndër vite në Revistën Monitor, Tiranë.

Referime librash

- DE PILATI M. (1989), *Geografia del turismo in Europa*, Zanichelli, Bolonja.
- GJERGJI A. (2002) *Mënyra e jetesës në shekujt XII-XX*, KOTTI, Korçë.
- KABO M. et al. (1990), *Gjeografia Fizike e Shqipërisë*, QSGJ, ASHRSH, Tiranë.
- KRASNIQI M. (2005), *Mikpritja në traditën shqiptare*, AASHK, në LVII, Libri 16, Prishtinë.
- SHKURTI S. (2002), *Tradita bujqësore e shqiptarëve*, ASHRSH, Tiranë.

Referime ligjesh dhe VKM-shë

- KM i RSH-së (2019), *Strategjia Kombëtare për Zhvillimin e Qëndrueshëm të Turizmit 2019-2023*, Ministria e Turizmit dhe Mjedisit, Tiranë.
- KM i RSH-së (2013), *Strategjia e Zhvillimit të Turizmi Rural*, Ministria e Turizmit dhe Zhvillimit Rural, Tiranë.
- KM i RSH-së (12.01.2018), VKM-së Nr. 22, datë “Për miratimin e kritereve e të procedurave për certifikimin e veprimtarisë së agroturizmit dhe ndërtimin e strukturave / objekteve në funksion të tij”, Tiranë.
- KM i RSH-së (12.10.2016 dhe 12.12.2018), VKM-së Nr. 711 dhe Nr. 730, për “Kushtet, kriteret dhe procedurat për klasifikimin e strukturave akomoduese”, Tiranë.